

**Selectieadvies archeologische monumentenzorg
Gemeente Meierijstad**

**Archeologisch bureau- en verkennend
veldonderzoek door middel van boringen
Grote Braak te Schijndel (gemeente Meierijstad)**

Aeres Milieu projectnummer AM 21507A

**Aeres
(conceptversie rapport)**

	Naam	Afdeling/bedrijf	Datum	Paraaf
Opsteller	██████████	senior archeoloog, gemeente 's-Hertogenbosch afdeling SO/Ergoed	28-01-2022	██████████
Controle	██████████	senior archeoloog, gemeente 's-Hertogenbosch afdeling SO/Ergoed	28-01-2022	
Controle Gemeente Meierijstad	██████████	medewerker Ergoed, gemeente Meierijstad	31-01-2022	

1 Inleiding

In opdracht van *Kragten* heeft Aeres in november/december 2021 archeologisch onderzoek uitgevoerd voor en op de locatie Grote Braak te Schijndel. Aanleiding hiervoor is de bestemmingsplanwijziging nodig voor de voorgenomen (her)ontwikkeling van de locatie voor nieuwbouwwoningen. Het plangebied is ca. 9,5 ha groot. De diepte van de toekomstige verstoringen was ten tijde van dit onderzoek niet bekend, maar deze zal uitgaande van een standaardfunderingsdiepte naar verwachting tot tenminste 0,8-1,0 m -mv reiken. Het plangebied ligt volgens de *Archeologische Beleidskaart* van de voormalige gemeente Schijndel grotendeels in zone *Cat. 4: Gebied met hoge archeologische verwachting met esdek*. Een klein deel ligt in zone *Cat. 3: Gebied met hoge archeologische verwachting (historische kernen en linten)*. Binnen het bestemmingsplan *Landelijk gebied* geldt resp. de dubbelbestemming *Waarde-Archeologie 3* en *Waarde-Archeologie 4*. Voor *Cat. 3* geldt een onderzoeksplicht bij bodemingrepen groter dan 250 m² en een verstoringdiepte vanaf 30 cm -mv; voor *Cat. 4* geldt deze bij groter dan 500 m² en vanaf 50 cm -mv (esdek). Archeologisch onderzoek is dus noodzakelijk.

De gemeente Meerijstad is - als bevoegde overheid - nu gevraagd het rapport over het uitgevoerde onderzoek te beoordelen en een selectieadvies op te stellen. Het rapport is daartoe voorgelegd aan de afdeling SO/Erfgoed van de gemeente 's-Hertogenbosch.

1.1 Het plangebied

Het plangebied ligt ten ZO van de historische dorpskern van Schijndel en is kadastraal bekend als Schijndel, sectie M, nrs. 9, 75-77, 81, 487 (ged.), 590, 591, 606-609. Momenteel is het gebied grotendeels in gebruik als akkerland/weiland. Het NO deel is bebouwd (Plein 21 en 23). In het gebied ligt de NO-ZW georiënteerde veldweg Teeuwishoek. In het N. wordt het plangebied begrensd door het Plein, in het O. door de Langstraat, in het Z. door bebouwing aan de Langstraat (nrs. 7 en 9) en Venushoek (nr. 8) en in het W. door akkerland.

1.2 Aard van de bedreiging

De diepte van de toekomstige bodemverstoringen is op dit moment onbekend, maar uitgaande van een standaardfunderingsdiepte bedraagt de bodemverstoring tenminste 0,8-1,0 m -mv. De kans dat daarbij mogelijk aanwezige archeologische waarden beschadigd of zelfs vernietigd worden, is groot.

2 Archeologisch onderzoek

Aeres heeft het onderzoek in november/december 2021 uitgevoerd; resultaten zijn vastgelegd in:

Kruithof, L., F. van den Blink en N.J.W. van der Feest, 2021: Archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek door middel van boringen - Grote Braak te Schijndel (gemeente Meerijstad) - Aeres Milieu projectnummer AM21507A - versie concept, v. 1 - 17 december 2021.

2.1 Onderzoeksmethode

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de locatie. Aanvullend hierop is een verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen uitgevoerd. Doel van het onderzoek is, het bepalen van een gespecificeerd verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud *in-situ* of eventueel vervolgonderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd conform BRL SIKB 4000 (prot. 4002 en 4003), KNA 4.1.

Het veldwerk is uitgevoerd op 9 november, 8 en 9 december 2021. Daarbij zijn in totaal 60 boringen gezet. Deze zijn uitgevoerd met een Edelman-boor (Ø 7 cm) en een zuigerboor (Ø 3 cm); de boordiepte varieerde van 70 tot 280 cm -mv. De boringen zijn beschreven conform ASB 5.2.

2.2 Conclusie onderzoek (verkort)

Uit het bureauonderzoek bleek dat begin 19^e eeuw het plangebied grotendeels onbebouwd is. Alleen in de N. punt is bebouwing aanwezig. De Plein is als straat aan de NO-zijde van het gebied aanwezig. Door het plangebied heen loopt de Theuweshoeksche straat. De overige percelen zijn in gebruik als bouwland, met uitzondering van de percelen langs de Theuweshoeksche straat; deze zijn beplant met bomen. De bouwlanden ten NW van deze straat behoorden tot het akkercomplex De Plein, die ten ZO tot de Theuwes Hoek. Op kaarten uit 1900 en 1950 is het gebied onbebouwd en grotendeels in gebruik als bouwland. Centraal in het gebied ligt één perceel beplant met bomen. Op de kaart uit 1980 is wel bebouwing aanwezig; het gaat om een boerenbedrijf met woning en bijgebouwen in het N. van het gebied, en een woning met enkele kassen in het O. De boerderij in het N. van het gebied dateert uit ca. 1956; de stal is ca. 1948 gebouwd. De woning in het O. en de bijbehorende schuur dateren uit

ca. 1964 en 1968. Overige percelen zijn in gebruik als weiland. Op de kaart uit 2010 is het boerenbedrijf in het N. van het gebied uitgebreid met bijgebouwen uit ca. 1981, 1988, 1998 en 2000, in het O. en zijn de kassen niet meer aanwezig. Het bureauonderzoek had verder uitgewezen dat voor het plangebied vanwege de landschappelijke ligging een *lage* verwachting geldt voor de periode Laat-Paleolithicum t/m Mesolithicum en een *middelhoge* voor zowel nederzettingsresten uit de periode Neolithicum t/m IJzertijd, evenals voor nederzettingsresten uit de Romeinse Tijd en Vroege Middeleeuwen. Voor dergelijke resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd geldt een *middelhoge* verwachting.

Tijdens het booronderzoek werd vastgesteld dat de top van de bodem in het grootste deel van het plangebied bestaat uit een ca. 30 tot 45 cm dik moderne ploeglaag (Ap-horizont). Hieronder volgt veelal een ca. 25 tot 35 cm dik antropogeen opgebracht pakket (Aa-horizont). De bodem in het grootste deel van het plangebied is in min of meerdere mate verstoord. Binnen het grootste deel is er sprake van een A/C-profiel (*Type I, II en III*). In diepteligging van de natuurlijke ondergrond (C-horizont) zit, met uitzondering van *Type II* boringen een max. variatie van ca. 1 m. Dit komt grotendeels overeen met de huidige variatie in maaiveldhoogte van ca. 70 cm. De diepere bodemverstoringen (*Type II*) liggen verspreid over het plangebied. De (ondiepe) bodemverstoring is mogelijk het gevolg van moderne grondbewerking en/of (diep)ploegactiviteiten. In het N(O) deel van het gebied is de bodemverstoring mogelijk veroorzaakt door de voormalige en huidige bebouwing.

De bodem ter plaatse van boringen *Type IV* bestaat uit (deels) intacte hoge zwarte enkeerdgronden en de kans dat daar archeologische resten kunnen worden aangetroffen, is groot. De eerder opgestelde archeologische verwachting ter plaatse van boringen *Type IV* (*laag* voor Laat-Paleolithicum-Mesolithicum, *middelhoog* voor Neolithicum-Nieuwe Tijd) blijft dan ook gehandhaafd. De bodemopbouw ter plaatse van *Type I* en *III* boringen bestaat uit een A/C-profiel. Dit betekent dat de top van het potentieel archeologisch niveau voor de periode van de jager-verzamelaars niet meer intact is. De verwachting voor deze periode was al *laag*. Voor de daaropvolgende periode van meer sedentaire bewoningsvormen met robuustere sporen, kan worden gesteld dat deze naar verwachting nog goed aangetroffen kunnen worden. Ter plaatse van *Type II*-boringen is de bodem diepgaand verstoord. Op basis van deze bodemopbouw wordt de kans op het aantreffen van eventueel aanwezige archeologische resten klein geacht en wordt de verwachting voor alle perioden bijgesteld van *middelhoog* naar *laag*.

2.3 Advies Aeres

Op basis van het onderzoek kan worden gesteld dat graafwerkzaamheden bij de voorgenomen ontwikkeling een *negatieve* impact kunnen hebben op een verwacht archeologische niveau. Onder de humushoudende bovengrond (0-30 cm -mv) kunnen archeologische resten aanwezig zijn. Wanneer in deze delen graafwerkzaamheden gaan plaatsvinden, dan kunnen die verloren gaan. Daarom wordt voor dit deel van het gebied (*Type I, III en IV*) vervolgonderzoek geadviseerd, bij voorkeur in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Hiervoor dient voorafgaand een Programma van Eisen (PvE) ter toetsing te worden voorgelegd te worden aan de bevoegde overheid (gemeente Meerijstad).

De resultaten van dit onderzoek dienen getoetst te worden door de bevoegde overheid, die op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen. Wij (*Transect*) willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemverstoringen of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de Erfgoedwet, art. 5.10 (Archeologische toevalsvondst) en 5.11 (Waarneming), een meldingsplicht van toepassing.

3 Beoordeling rapport namens/door de Gemeente Meerijstad

Het rapport is uitgevoerd volgens de geldende wet- en regelgeving en is verder goed en volledig opgesteld. Het bevat op zich voldoende informatie om tot een advies- en besluit te komen. Het kan daarom - *zonder zwaarwegende op- of aanmerkingen* - voorlopig al worden goedgekeurd. De volgende op- en aanmerkingen zijn echter voor de definitieve versie van het rapport - *in meer of mindere mate* - nog wel relevant:

- p. 4 *Samenvatting, vierde alinea* : en ook in de hoofdtekst is her en der sprake van *jagers-verzamelaars*; dit moet natuurlijk zijn *jager-verzamelaars* of als *jagers* en *verzamelaars* worden bedoeld, dit dan aanpassen naar *jagers/verzamelaars*; *jager-verzamelaars* is echter de gebruikelijke benaming;
- p. 17 *eerste alinea, zevende zin* : deze zin klopt niet : “*zijn*” toevoegen ? ;
- p. 17 *derde alinea, gehele zin* : deze zin loopt/klopt niet ; bekijken/aanpassen ? ;
- p. 30 *Aanbevelingen* : misschien is het goed om ook hier te verwijzen naar *fig. 7* of zelfs beter om met een “advieskaartje” te komen van het deel van het gebied waar nog archeologisch vervolgonderzoek dient te worden uitgevoerd ; alleen aan de hand van de rode stippen en die van de *Type I* en *III* boringen alleen, is nu niet duidelijk *waar* deze proefsleuven zouden moeten komen ; het lijkt er zelfs op dat deze feitelijk overal zouden moeten komen, een smalle zone daargelaten ? ; graag opnieuw bekijken, beredeneren en advieskaartje maken ; met twee kleuren *rood* en *groen*, resp. onderzoek *noodzakelijk* en onderzoek *niet noodzakelijk* (= vrijgeven) ;
- alg. er komen her en der nog de nodige spel- en tikfouten en taalkundige foutjes voor ; graag het rapport nog een keer integraal goed doorlezen.

We gaan er vanuit dat deze op- en aanmerkingen worden bekeken en in voldoende mate worden verwerkt in de definitieve versie van dit rapport.

3.1 Selectieadvies Gemeente Meierijstad

Uitgaande van het bovenstaande, kan de gemeente wel al instemmen met de inhoud en strekking van het rapport van Aeres en met het advies om (in bepaalde delen van het plangebied) eerst nog vervolgonderzoek uit te (laten) voeren. Dit zal moeten gebeuren in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Hiervoor dient voorafgaand een PvE te worden opgesteld dat ruim vooraf ter toetsing en goedkeuring wordt voorgelegd aan de bevoegde overheid (gemeente Meierijstad).

Verder neemt de gemeente ook het advies van Aeres over aangaande het mogelijk in *vrij-te-geven* delen van het plangebied alsnog - *en te allen tijde* - kunnen voorkomen van zogenaamde ‘*toevalsvondsten*’ en de wettelijk gezien juiste wijze van omgang daarmee :

Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de Erfgoedwet, art. 5.10 (Archeologische toevalsvondst) en 5.11 (Waarneming), een meldingsplicht van toepassing. In de praktijk kan deze melding het beste direct worden gedaan bij de gemeente Meierijstad als bevoegde overheid in dezen.

Bovenstaande op- en aanmerkingen dienen te zijn verwerkt in de volgende, definitieve versie van het rapport. Dit wordt dan nog een keer *formeel* voorgelegd aan de gemeente. Na definitieve goedkeuring zal die versie (*procedureel*) worden vastgesteld, immers het betreft een bestemmingsplanwijziging.

Dit betekent ook dat - zolang de *AMZ-cyclus* nog loopt - op de locatie nog niet met bodemversturende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten mag worden begonnen.